

«Stomatologiya» - научно-практический журнал. Основан в 1998 году. Зарегистрирован повторно Агентством печати и информации Республики Узбекистан 15 августа 2007 г. Свидетельство № 0289.

STOMATOLOGIYA **№2, 2025 (99)**

ИЛМИЙ-АМАЛИЙ ЖУРНАЛ

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси хузуридаги Олий аттестация комиссияси (ОАК) қарорига асосан «Stomatologiya» журнали Фан доктори илмий даражасига талабгорларнинг диссертация ишлари илмий натижалари юзасидан илмий мақолалар эълон қилиниши лозим бўлган республика илмий журналлари рўйхатига киритилган (ОАК Раёсатининг 2013 йил 30 декабрдаги 201/3-сон қарори билан тасдиқланган)

ТАҲРИРИЯТ МАНЗИЛГОҲИ:

100048, Ўзбекистон Республикаси,
Тошкент ш., Махтумқули кўчаси, 103
тел.: +99871-236-26-75;
факс: +99871-230-47-58
Интернетдаги манзилгоҳи:
stomjurnal.tibbiyot.com.

Компьютерда терувчи: Е.Алексеев
Дизайнер ва саҳифаловчи: Г.Назирова
Мухаррир О.А.Козлова
Баҳоси келишилган нархда.

Рекламани чоп қилиш ҳақ тўлаш йўли билан амалга оширилади.

Реклама матнининг тўғрилиги бўйича жавобгарлик реклама берувчи зиммасидадир.

Қўлёзмалар, суратлар ва расмлар тақриз қилинмайди ҳамда эгасига қайтарилмайди.

Келтирувчи фактларнинг тўғрилиги, рақамли материалларнинг аниқлиги, препаратларнинг номлари, атамалар, илмий-адабий манбалар, исм ва фамилияларнинг тўғрилиги учун жавобгарлик муаллифларнинг ҳамда таҳририят ҳайъатининг зиммасидадир.

Бош муҳаррир: т.ф.д., проф. Нигматов Р.Н.
Бош муҳаррир муовини:
т.ф.д., проф. Жуматов У.Ж.
Масъул котиб: т.ф.н., доц. Раҳматуллаева Д.У.

ТАҲРИРИЯТ ҲАЙЪАТИ

Ando Masatoshi – АҚШ
Baek il Kim – Жанубий Корея
Daisuke Inaba – Япония
Elbert de Josselin de long – Голландия
Jin Young Choi – Жанубий Корея
Peter Botenberg – Бельгия
Абдуллаев Ш.Ю., т.ф.д., проф.
Азимов М.И., т.ф.д., проф.
Акбаров А.Н., т.ф.д., проф.
Алиева Р.К. (Озарбайжон), т.ф.д., проф.
Амануллаев Р.А., т.ф.д., проф.
Бекжанова О.Е., т.ф.д., проф.
Боймуродов Ш.А. (Тошкент), т.ф.д., проф.
Ғаффоров С.А., т.ф.д., проф.
Даминова Ш.Б., т.ф.д., проф.
Ирсалиев Х.И., т.ф.д., проф.
Колбаев А.А. (Қирғизистон), т.ф.д., проф.
Комилов Х.П., т.ф.д., проф.
Маргвелашвили В.В. (Грузия) т.ф.д., проф.
Нигматова И.М., т.ф.н., доцент
Ризаев Ж.О., т.ф.д., проф.
Рузудинов С.Р. (Қозоғистон), т.ф.д., проф.
Тоиров У.Т. (Тожикистон), т.ф.д., проф.
Хабиров Н.Л., т.ф.д., проф.
Хасанов А.И., т.ф.д., доц.
Юлдошев И.М. (Қирғизистон), т.ф.д., проф.

ТАҲРИРИЯТ КЕНГАШИ

Абдукодиров А.А. (Тошкент), т.ф.д., проф.
Ғуломов С.С. (Тошкент), т.ф.д., проф.
Исмоилов М.М. (Фарғона)
Кисельникова Л.П. (Россия), т.ф.д., проф.
Тулаганов Б.О. (Тошкент вилояти)
Усмонов Ф.К. (Тошкент), т.ф.н., доц.
Узакбергганова У.А. (Нукус)
Хасанова Л.Э. (Тошкент), т.ф.д.
Худанов Б.О. (Тошкент), т.ф.д.
Шукурова У.А. (Тошкент), т.ф.д.
Юлдошев А.А. (Тошкент), т.ф.д.

СОДЕРЖАНИЕ

ОРГАНИЗАЦИЯ, ЭПИДЕМИОЛОГИЯ, ИСТОРИЯ И ЭКСПЕРИМЕНТАЛЬНЫЙ РАЗДЕЛ

Akbarov A.N., Ziyadullaeva N.S., Nurullayeva M.U. Mahalliy ishlab chiqarilgan yangi tish pastasining terapevtik va profilaktik samaradorligi va xavfsizligini eksperimental baholash6

ТЕРАПЕВТИЧЕСКАЯ СТОМАТОЛОГИЯ

Хабибова Н.Н., Олимова Д.В. Гигиеническое состояние полости рта у пациентов с хронической болезнью почек, получающих и не получающих гемодиализ10

Burkhonova Z.K., Yarmuhammedov N.N. Covid-19 clinic in the oral cavity in a dentist's practice15

Toshtemirova M.M. The prevention and treatment of dental caries in patients with pulmonary tuberculosis17

Muratova S.K., Shukurova N.T. Clinical assessment of dental disease prognosis in individuals with cardiovascular pathology19

Чакконов Ф.Х. Интегративный подход к лечению хронического рецидивирующего афтозного стоматита21

Khaydarova D.M., Mukhtorov Sh.S., Kholboyev T. Sh. Increasing the efficacy of treatment for tooth pulp lesions in patients with chronic periodontitis23

Kosimova D.M. The pathogenetic mechanisms of chronic periodontitis in conjunction with periodontal diseases26

Акбаров А.Н., Жураева Н.И. Оптимизация метода рентгенологической диагностики при лечении хронического верхушечного периодонтита с использованием остеотропной пасты из биоактивного стекла28

ХИРУРГИЧЕСКАЯ СТОМАТОЛОГИЯ

Kurbonov Yo. X., Boymuradov Sh.A., Shakirov A. A., Hayitmurodov D. E., Narmuratov B.Q. Turli sabablarga ko'ra yuz-jag' sohasida kelib chiqqan yiringli-nekrotik jarayonlarni klinik belgilari va davolashda qiyosiy yondashuv37

CONTENT

ORGANIZATION, EPIDEMIOLOGY, HISTORY AND EXPERIMENTAL SECTION

Akbarov A.N., Ziyadullaeva N.S., Nurullaeva M.U. Experimental evaluation of the therapeutic and prophylactic efficacy and safety of a new domestically produced toothpaste6

THERAPEUTIC DENTISTRY

Khabibova N.N., Olimova D.V. Oral hygiene in patients with chronic kidney disease receiving and not receiving hemodialysis10

Бурхонова З.К., Ярмухаммедов Н.Н. Клиника COVID-19 в полости рта в практике врача-стоматолога15

Тоштемирова М.М. Профилактика и лечение кариеса зубов у больных туберкулезом легких17

Муратова С.К., Шукурова Н.Т. Клиническая оценка прогноза стоматологических заболеваний у лиц с сердечно-сосудистой патологией19

Chakkonov F.Kh. Integrative approach to the treatment of chronic recurrent aphthous stomatitis21

Хайдарова Д.М., Мухторов Ш.С., Холбоев Т.Ш. Повышение эффективности лечения поражений пульпы зубов у больных хроническим пародонтитом23

Косимова Д.М. Патогенетические механизмы хронического пародонтита в сочетании с заболеваниями пародонта26

Akbarov A.N., Zhuraeva N.I. Optimization of the radiological diagnostics method in the treatment of chronic apical periodontitis using osteotropic paste made of bioactive glass28

SURGICAL DENTISTRY

Kurbanov Yu.Kh., Boymuradov Sh.A., Shakirov A.A., Khaitmurodov D.E., Narmuratov B.G. Comparative approach to clinical symptoms and treatment of purulent-necrotic processes of the maxillofacial region of various etiologies...37

**TURLI SABABLARGA KO'RA YUZ-JAG' SOHASIDA KELIB CHIQQAN
YIRINGLI-NEKROTIK JARAYONLARNI KLINIK BELGILARI VA
DAVOLASHDA QIYOSIY YONDASHUV**

Kurbonov Yo. X., Boymuradov Sh.A, Shakirov A. A., Hayitmurodov D. E., Narmuratov B.Q.
Toshkent Tibbiyot Akademiyasi

Kirish. Dunyo tibbiyot tahlili ma'lumotlariga ko'ra Covid-19 dan keying yuz-jag' soxasini yiringli-nekrotik jarayoni bilan asoratlanishi ja'mi og'ir asoratlarning 2-6% - ni tashkil qiladi. Bu jarayon o'z navbatida bemorlarda og'iz bo'shlig'i va burun yo'llarida mukormikoz bilan assotsiatsiyalangan yiringli-nekrotik jarayonlarni asosan yuzning o'rta va yuqori uchdan bir qismida shakillanishi bilan namoyon bo'lmoqda.

Keyingi ko'rinish yuz-jag' soxasining yiringli-nekrotik jarayoni bu poliangitli granulematoz (PAG) asosida yuqori nafas yo'llarida va og'iz bo'shlig'ida yiringli-nekrotik jarayonni shakillanishi bo'lib dunyo miqyosida 1 million kishiga 3-12 - ta bemorni tashkil etmoqda. Tizimli kasalliklar orasida poliangitli granulematoz jiddiy kasallik turi bo'lib buning xam yuz-jag' soxasida yiringli-nekrotik jarayon ko'rinishida shakillanishi jiddiy tekshiruv va davolash uchun chuqur ilmiy ko'nikmani talab qiladi.

Yuz-jag' soxasida rivojlanadigan yiringli-nekrotik jarayonning etiopatogenezida surunkali buyrak yetishmovchiligi bilan og'rigan bemorlar ham bo'lib ja'mi surunkali yetishmovchiligi bo'lgan bemorlarning 2-6% to'g'ri keladi. Bu jarayon asosan bemorlarda gemodializ o'tkazish jarayoni bilan bog'liq bo'lib yuz-jag' soxasi va miya sinuslarida qonning koagulatsiya va agregatsiyasi buzilishi bilan trombozni kelib chiqishi

asosida rivojlanadi. E'tiborga molik bo'lgan yuz-jag' soxasini yiringli-nekrotik jarayonlaridan bir turi bu onkogemotologik bemorlarda gemotransfuziya, plazmatransfuziya jarayonlarini asosida koagulopatiyani kuchayishi fonida tromb hosil bo'lishi bilan yiringli-nekrotik jarayonlari asoratlanishi bilan axamiatlidir.

Demak, yuz-jag' soxasida uchraydigan yiringli-nekrotik jarayonlar turli sabablarga ko'ra kelib chiqishini inobatga olinsa bu kasallikka nisbatan tashxislashda tekshiruv, klinik belgilarini o'rganish va davolashda barcha sabablarni inobatga olgan holda taqqosiy yondashuv talab etiladi.

Tadqiqotning maqsadi: bemorlarning polietiopatogenetik sabablarga ko'ra yuz-jag' sohasida kelib chiqqan yiringli-nekrotik jarayonlarni klinik ko'rinishlari kelib chiqish xavfini va klinik belgilarini o'rganishdan iborat.

Material va tadqiqot usullari: 2020-2024 yillarda Toshkent Tibbiyot Akademiyasining ko'p tarmoqli klinikasining otorinolaringologiya va yuz-jag' jarrogligi bo'limi, revmatologiya, nefrologiya va gematologiya bo'limlarida kompleks tekshiruvlardan o'tqazilgan va yotib davolangan 204 nafar bemor olindi.

Yuz-jagʻ sohasida turli sabablarga koʻra kelib chiqadigan yiringli-nekrotik jarayonlarida bemorlarning shikoyatlari:

Yiringli-nekrotik jarayonlar Shikoyatlar	Postkovid fonida (54)	Surunkali buyrak yetishmovligi fonida (50)	Poliangitning klinik belgisi koʻrinishida (50)	Onkogematologik kasalliklar fonida (50)
Umumiy xolsizlik	+	+	+	+
Bosh ogʻrigʻi:	+	+	+	+
Gemikranial bosh ogʻrigʻi	+	+	-	+
Umumiy bosh ogʻrigʻi	+	+	+	+
Yuz va bosh terisi sezuvchanligining buzilishi	+	+	-	+
Gipoesteziya	+	+	-	+
Anesteziya	-	-	-	-
Koʻngil aynishi	+	-	+	+
Koʻrishning buzilishi:	+	+	-	+
Toʻliq bir tomonlama	+	+	-	+
Toʻliq ikki tomonlama	+	-	-	-
Toʻliqmas bir tomonlama	+	+	-	+
Toʻliqmas ikki tomonlama	+	-	-	-
Yalligʻlanish joyida ogʻriq	+	+	+	+
Ekzoftalm	+	+	-	+
Ptoz	+	+	-	+
Oftalmoplegiya	+	+	-	+
Ogʻiz ochishning cheklanishi	+	+	-	-
Yuz nervi sezgirligining buzilishi	+	+	-	+
Uch shohli nerv 1- va 2- shohi sezgirligining buzilishi	+	+	-	+
Yutishning buzilishi	+	-	-	-
Burun orqali nafas olishni buzilishi	+	-	+	+
Hid sezishning buzilishi	+	-	-	+
Burun va ogʻiz boʻshligʻidan qoʻllansa hid kelishi	+	-	+	-
Tana haroratining oshishi:	+	+	+	+
36,8-38,0C	+	+	+	+
38,1-39,0C	+	+	+	+
39,1-40,0C	+	+	-	-

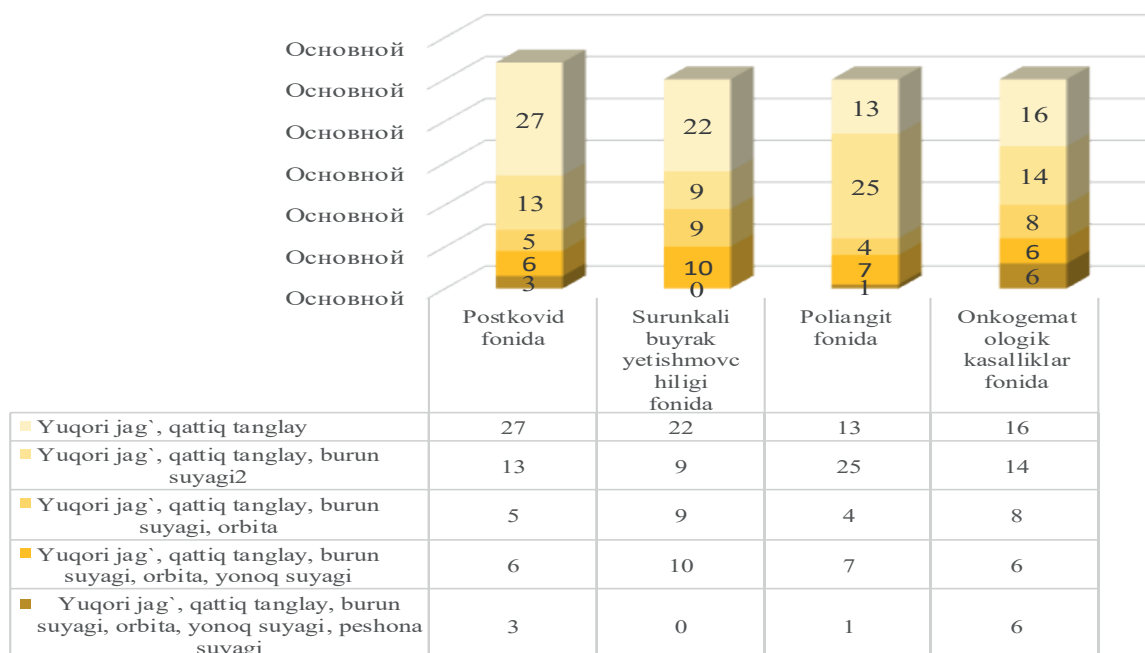
Bitta kletchatka bo'shlig'i yoki yuzning bir nechta kletchatkalarda tarqalgan postkovid, surunkali buyrak yetishmovchiligi, poliangit va onkogematologik kasalliklar bilan og'rigandan keyingi xo'ppozlari va flegmonasi bo'lgan bemorlar soni

	Postkovid fonida	Surunkali buyrak yetishmovchiligi fonida	Poliangit fonida	Onkogematologik kasalliklar fonida
Zararlangan hudud, bo'shliq	Bemorlar soni / %	Bemorlar soni / %	Bemorlar soni / %	Bemorlar soni / %
Orbita, burun-lab burmalari, ko'z kosasi osti va qattiq tanglay sohalari	13/6,37	10/4,9	13/6,37	15/7,35
Orbita, burun-lab burmalari, ko'z kosasi osti va qattiq tanglay sohalari, quloq oldi lunj va chaynov sohasi	14/6,86	7/3,43	9/4,41	13/6,37
Orbita, burun-lab burmalari, ko'z kosasi osti va qattiq tanglay sohalari, quloq oldi lunj va chaynov sohalari va chakka sohasi	7/3,43	13/6,37	5/2,45	8/3,92
Orbita va qattiq tanglay sohasi	18/8,82	17/8,33	13/6,37	13/6,37
Burun, yuqori lab va orbita sohalari	2/0,98	3/1,47	10/4,9	1/0,49

Izoh : $p < 0,05$

Diagramma № 1

Yuzni orta 1/3 qismi suyaklari osteonekrozi postkovid, surunkali buyrak yetishmovchiligi, poliangit va onkogematologik kasalliklar fonida tarqalgan hududlari

- Yuqori jag', qattiq tanglay
- Yuqori jag', qattiq tanglay, burun suyagi2
- Yuqori jag', qattiq tanglay, burun suyagi, orbita
- Yuqori jag', qattiq tanglay, burun suyagi, orbita, yonoq suyagi
- Yuqori jag', qattiq tanglay, burun suyagi, orbita, yonoq suyagi, peshona suyagi

Olingan material va ularni muxokamasi:

Yuz-jagʻ sohasini turli sabablarga koʻra kelib chiqqan yiringli-nekrotik jarayonlarida klinik belgilaridan barcha bemorlarda umumiy hol-sizlik, tana xaroratini 36,8-38,9C koʻtarilishi, umumiy bosh ogʻrigʻi barcha bemorlarda kuzatildi. Gemikranial bosh ogʻrigʻi, yuz va bosh sezuvchanligini buzilishi, gipoesteziya, koʻrishni bir tomonlama qisman va toʻliq buzilishi, ekzoftalm, ptoz, oftalmoplegiya, yuz nervini parezi, III shoxli nervni II shoxini sezgirligini buzilishi postkovid, surunkali buyrak yetishmovchiligi va onkogematologik kasalliklar fonida shakillangan yuzni yiringli-nekrotik jarayonlari bor bemorlarda kuzatildi. Yuz-jagʻ sohasini oʻrta 1/3 qismi yumshoq toʻqima xoʻppozi va flegmonasi orbita, burun lab burmalari, koʻz kosasi osti va qattiq tanglay sohalari asosiy xajmni band qilgan boʻlsa orbita va qattiq tanglay absessi postkovid, poliangit, surunkali buyrak yetishmovchiligi va onkogematologik kasalliklari bor bemorlarda asosan rivojlandi. Yuzni orta 1/3 qismi suyak toʻqimalarini nekrozga aylanishi surunkali buyrak yetishmovchiligi, poliangit, Covid-19 dan keyingi kavernoza sinus trombozi va onkogematologik kasalliklar asosida yuqori jagʻ, qattiq tanglay sohalari koʻproq uchradi. Bu bemorlarda bir biridan ajratib turuvchi klinik belgilar asosan poliangitda gemikranial ogʻriq boʻlmasligi, yuz va bosh sezuvchanligini buzilmasligi, gipoesteziya, anesteziya, koʻrishning qisman va toʻliq buzilmasligi, ekzoftalm, ptoz va oftalmoplegiya boʻlmasligi, ogʻiz ochishining chegaralanmasligi, yuz nervining sezgirligi buzilmasligi, III shoxli nervning I va II shoxlarini sezgirligi buzilmasligi, yutunishning buzilmasligi, hid sezishning buzilmasligi va tana xarorati 39,1-40,0C koʻtarilmasligi kabi klinik belgilar mavjud. Yuz-jagʻ sohasini yiringli-nekrotik jarayonlari Covid-19 dan keyingi, surunkali buyrak yetishmovchiligi va onkogematologik kasalliklar asosida shakillanishi gemikranial ogʻriq, koʻrishni bir tomonlama toʻliq yoki

qisman yoʻqolishi, midriaz, yuqori jagʻ qattiq tanglay osteonekrozi, orbita va qattiq tanglay absessi koʻrinishida asosan namoyon boʻldi.

Profilaktika va davolash. Polietiologik sabablarga koʻra yuz-jagʻ sohasida kelib chiqqan yiringli-nekrotik jarayonlarni davolashda antibiotikoterapiya, zamburugʻga qarshi, mukormikozga qarshi, antikoagulyant, antiaggregant, vazoprotektor, mikrotsirkulyatsiyani yaxshilovchi, antioksidant, shishga qarshi, nosteroid yalligʻlanishga qarshi, metabolitik, fermentativ dorilar, GKS koʻrsatmaga qarab konservativ davo usullari qoʻllaniladi. Shuningdek, postkovid bemorlarga infeksiyalar koʻrigi va tavsiyalari, surunkali buyrak yetishmovchiligi bor bemorlarga nefrolog davo muolajasi va gemodializ, poliangit bilan ogʻrikan bemorlar asosida rivojlangan yuz-jagʻ sohasining yiringli-nekrotik jarayonlariga revmatolog koʻrigidan soʻng glyukokortikosteroid va sitostatiklarni qoʻllash, onkogematologik bemorlarga onkolog va gematolog koʻrigi sitostatik va qon va qon oʻrnini bosuvchi dori vositalarini qoʻllash zarurat talab qiladi.

Xulosa: Yuzni oʻrta 1/3 qismi yiringli-nekrotik jarayonlari klinik belgilari bemorni shikoyatlari yiringli-nekrotik jarayonlarini joylashuvi kasalliklarni davolash uchun uni bemorning qaysi kasallik fonida rivojlanishi katta ahamiyatga egaligini inobatga olish zarur. Shuning uchun bu holatdagi bemorlarga yuz-jagʻ jarrohi, otorinolaringolog, oftalmolog, gematolog, nevropatolog kabi mutaxassislar bilan birgalikda davo choralarini olib borishdan tashqari revmatolog, onkogematolog, nefrolog kabi mutaxassislar ushbu kasallikni rivojlanishida asosiy oʻrinni egallovchi yoʻldosh kasallik mutaxassisini davolash jarayoniga jalb qilish muhim oʻrin tutadi.

Adabiyotlar

1. Boymuradov Sh.A., Bobamuratova D.T., Kurbonov Yo.X. COVID-19 oʻtkazgan bemorlarda kavernoza sinus trombozi bilan asoratlanishi klinik taxlili // “Yuz-jagʻ jarroxligida

zamonaviy texnologiyalar” konf.mat.to‘plami 2021, 12 mart, 43-44 bet.

2. Boymuradov Sh.A., Bobamuratova D.T., Kurbonov Yo.X. COVID-19 o‘tkazgan bemorlarda yuqori jag‘ osteomiyeliti kechishining o‘ziga xosligi // “Yuz-jag‘ jarroxligida zamonaviy texnologiyalar” konf.mat.to‘plami 2021, 12 mart, 45-46 bet

3. Boymuradov Sh.A., Kurbonov Yo.X. The nature of pain in complications of the maxillofacial region after COVID-19 // World congress of neurology 3-7 october, Rome-Italy, WCN21 abstractbook 118075 and Journal of the Neurological Sciences 429 (2021) p235

4. Kurbonov Yo.X., Kholmuratov A. Analysis of the trophic status of patients with coronavirus disease complicated by cavernous sinus thrombosis // World congress of neurology 3-7 october, Rome-Italy, WCN21 abstractbook and Journal of the Neurological Sciences 429 (2021) p 223

5. Boymuradov Sh.A., Kurbonov Yo.X. Complications in the maxillofacial region in patients with COVID-19 // World congress of neurology 3-7 october, Rome-Italy, WCN21 abstractbook 119784 and Journal of the Neurological Sciences 429 (2021) p72

6. Boymuradov Sh.A., Bobamuratova A.T., Kurbonov Yo.X. Clinical analysis of complications of cavernous sinus thrombosis in COVID-19 patients // World congress of neurology 3-7 october, Rome-Italy, WCN21 abstractbook 118075 and Journal of the Neurological Sciences 429 (2021) p73

7. Boymuradov Sh.A., Bobamuratova A.T., Kurbonov Yo.X. Biochemical blood analysis of patients with COVID-19 complicated by cavernous sinus thrombosis // World congress of neurology 3-7 october, Rome-Italy, WCN21 abstractbook and Journal of the Neurological Sciences 429 (2021) p77

8. Kurbonov Yo.X., Kholmuratov A. Diagnostics of thrombosis of cerebral vessels and venous sinuses in patients after COVID-19

// World congress of neurology 3-7 october, Rome-Italy, WCN21 abstractbook and Journal of the Neurological Sciences 429 (2021) p107

9. Abduraxmanova E.K., Trunina T.P., Smirnova YE.A. Osobennosti klinicheskogo techeniya i trudnosti diagnostiki granulematoza s poliangiitom // Nauka molodix (Eruditio Juvenium). 2018. – T.6. – №2. – str. 285-297. DOI: 10.23888/HMJ201862285-297

10. Afanasyeva M.A., Xayrutdinova I.Y., Lapshina S.A., Suxorukova YE.V., Abdrakipov R.Z., Shevnina Y.O., Garayeva Z.N., Abdulganiyeva D.I. Opit primeneniya rituksimaba v terapii granulematoza s poliangiitom // Innovatsionniye texnologii v meditsine. Prakticheskaya meditsina. 2017. sentabr 8(109) – S. 24–28.

11. Beketova T.V., Aleksandrova YE.N., Novoselova T.M., Sajina YE.G., Nikolayeva YE.V., Smirnov A.V., Sorotskaya V.N., Zemerova YE.V. Rossiyskiy opit primeneniya monoklonalnih antitel k V-limfotsitam (rituksimab) pri sistemnix vaskulitax, assotsirovannix s antineyetrofilnimi sitoplazmaticheskimi antitelami (predvaritelniye rezultati rossiyskogo registra NORMA). Nauchno-prakticheskaya revmatologiy. 2014;52(2):147-159.

12. Beketova T.V. Algoritm diagnostiki sistemnix vaskulitov, assotsirovannix s antineyetrofilnimi sitoplazmaticheskimi antitelami // Terapevticheskij arxiv.-5.2018-str. 13-21. DOI: 10.26441/terarkh201890513-21

13. Beketova T.V., Aleksandrova YE.N., Nikonorova N.O. Interleykin 23 u bolnix sistemnimi vaskulitami, assotsirovannim s antineyetrofilnimi sitoplazmaticheskimi antitelami: sobstvenniye rezultati i obzor literaturi // Nauchno- prakticheskaya revmatologiy. 2015;53(5):493-501 DOI:10.14412/1995-4.